

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

2. aprill 2020*

Eelotsusetaotlus – Intellektuaalomand – Autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused –
Direktiiv 2001/29/EÜ – Artikli 3 lõige 1 – Direktiiv 2006/115/EÜ – Artikli 8 lõige 2 – Mõiste
„üldsusele edastamine“ – Ettevõtja, kes rendib välja autosid, mille standardvarustusse kuulub raadio

Kohtuasjas C-753/18,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Högsta domstoleni (Rootsi kõrgeim kohus) 15. novembri 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 30. novembril 2018, menetluses

Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå u.p.a. (Stim),

Svenska artisters och musikers intresseorganisation ek. för. (SAMI)

versus

Fleetmanager Sweden AB,

Nordisk Biluthyrning AB,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koja president E. Regan, kohtunikud I. Jarukaitis, E. Juhász, M. Ilešič (ettekandja) ja C. Lycourgos,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikku menetlust ja 6. novembri 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

võttes arvesse seisukohti, mille esitasid:

- Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå u.p.a. (Stim) ja Svenska artisters och musikers intresseorganisation ek. för. (SAMI), esindajad: *advokater* P. Sande ja D. Eklöf,
- Fleetmanager Sweden AB, esindajad: *advokater* S. Hallbäck, S. Wendén, J. Åberg ja U. Dahlberg,
- Nordisk Biluthyrning AB, esindajad: *advokater* J. Åberg, C. Nothnagel ja M. Bruder,
- Euroopa Komisjon, esindajad: K. Simonsson, J. Samnadda, E. Ljung Rasmussen ja G. Tolstoy,

* Kohtumenetluse keel: rootsi.

olles 15. jaanuari 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230) artikli 3 lõike 1 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiivi 2006/115/EÜ rentimis- ja laenutamiseõiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas (ELT 2006, L 376, lk 28) artikli 8 lõike 2 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud kahes kohtuvaidluses, millest ühe pooled on Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå u.p.a. (Stim) (Rootsi heliloojate ja fonogrammitootjate õiguste kollektiivse esindamise ühing, edaspidi „Stim“) ja Fleetmanager Sweden AB (edaspidi „Fleetmanager“) ning teise pooled on Svenska artisters och musikers intresseorganisation ek. för. (Rootsi autorite õiguste kollektiivse esindamise ühing, kes haldab esitajatele ja fonogrammitootjatele kuuluvaid autoriõigusega kaasnevaid õigusi, edaspidi „SAMI“) ja Nordisk Biluthyrning AB (edaspidi „NB“), ning milles käsitletakse seda, kuidas tuleks autoriõiguse seisukohalt kvalifitseerida raadioga varustatud sõiduautode lühiajalisele rendile andmine.

Õiguslik raamistik

Rahvusvaheline õigus

- 3 Ülemaailmne Intellektuaalomandi Organisatsioon (WIPO) võttis 20. detsembril 1996 Genfis vastu WIPO autoriõiguse lepingu (edaspidi „autoriõiguse leping“), mis kiideti Euroopa Ühenduse nimel heaks nõukogu 16. märtsi 2000. aasta otsusega 2000/278/EÜ (EÜT 2000, L 89, lk 6; ELT eriväljaanne 11/33, lk 208) ja mis jõustus Euroopa Liidu suhtes 14. märtsil 2010 (ELT 2010, L 32, lk 1).
- 4 Autoriõiguse lepingu artiklis 8 „Üldsusele edastamise õigus“ on sätestatud:
„Ilma et see piiraks Berni konventsiooni artikli 11 lõike 1 punkti ii, artikli 11a lõike 1 punktide i ja ii, artikli 11b lõike 1 punkti ii, artikli 14 lõike 1 punkti ii ja artikli 14a lõike 1 kohaldamist, on kirjandus- ja kunstiteoste autoritel ainuõigus lubada oma teoste edastamist üldsusele kaabel- või kaablita sidevahendite kaudu, sealhulgas oma teoste sellisel viisil üldsusele kättesaadavaks tegemist, et isikud pääsevad neile ligi enda valitud kohas ja ajal.“
- 5 Autoriõiguse lepingu kohta võeti 20. detsembri 1996. aasta diplomaatilisel konverentsil vastu ühisdeklaratsioonid.
- 6 Ühisdeklaratsioon selle lepingu artikli 8 kohta on sõnastatud järgmiselt:
„Üksnes füüsiliste abivahendite pakkumist, mis võimaldavad edastada või edastavad, ei käsitleta käesoleva lepingu või Berni konventsiooni tähenduses edastamisena. [...]“.

Liidu õigus

Direktiiv 2001/29

- 7 Direktiivi 2001/29 põhjendus 27 on sõnastatud järgmiselt:

„Üksnes füüsiliste abivahendite pakkumist, mis võimaldavad edastada või edastavad, ei käsitleta käesoleva direktiivi kohaldamisel edastamisena.“

- 8 Selle direktiivi artiklis 3 „Õigus teoseid üldsusele edastada ja muid objekte üldsusele kättesaadavaks teha“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid näevad ette, et autoritel on ainuõigus lubada või keelata oma teoste edastamist üldsusele kaabel- või kaablita sidevahendite kaudu, sh nende teoste sellisel viisil kättesaadavaks tegemist, et isik pääseb neile ligi enda valitud kohas ja enda valitud ajal.

[...]

3. Käesoleva artikli kohase üldsusele edastamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise toiminguga seoses ei lõpe lõigetes 1 ja 2 nimetatud õigused.“

Direktiiv 2006/115

- 9 Direktiivi 2006/115 artikli 8 „Üldsusele ülekandmine ja edastamine“ lõikes 2 on sätestatud:

„Liikmesriigid näevad ette õiguse, mille eesmärk on tagada, et kasutaja tasub ühekordse õiglase tasu, kui kommertseesmärkidel avaldatud fonogrammi või sellise fonogrammi reproduktsiooni kasutatakse ülekandmiseks kaablita vahendite abil või muul moel üldsusele edastamiseks, ning millega tagatakse, et kõnealune tasu jagatakse asjaomaste esitajate ja fonogrammi tootjate vahel. Esitajate ja fonogrammitootjate vahelise lepingu puudumise korral võivad liikmesriigid sätestada tingimused, mille kohaselt see tasu nende vahel jagatakse.“

Rootsi õigusnormid

- 10 Direktiiv 2001/29 võeti Rootsi õigusesse üle seadusega (1960:279) autoriõiguse kohta (upphovrättslagen (1960:279); edaspidi „autoriõiguse seadus“). Autoriõiguse seaduse § 2 reguleerib autorite ainuõigust teha oma teosest koopiaid ja teha need üldsusele kättesaadavaks, mis on võimalik muu hulgas teose üldsusele edastamise (kolmanda lõigu punkt 1) ja teose avaliku esitamise (kolmanda lõigu punkt 2) kaudu.
- 11 Autoriõiguse seaduse §-d 45 ja 46 sisaldavad sätteid autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta, mis kuuluvad audio- ja videosalvestuste esitajatele ja tootjatele.
- 12 Vastavalt selle seaduse artiklile 47, millega rakendatakse direktiivi 2006/115 artikli 8 lõiget 2, võib audiosalvestusi avalikult esitada või üldsusele edastada, välja arvatud sellise edastamise korral, et füüsiline isik saab kuulata fonogrammi enda valitud kohas ja ajal. Niisuguse kasutamise korral on tootjal ja esitajal, kes teost fonogrammil esitab, õigus saada õiglast tasu.

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

- 13 Fleetmanager ja NB on sõiduautode renditeenust osutavad Rootsis asutatud äriühingud. Nad annavad raadioga varustatud sõidukeid otse või vahendajate kaudu kuni 29 päevaks rendile, mida Rootsi õiguses kohaselt loetakse „lühiajaliseks rendile andmiseks“.
- 14 Stimi ja Fleetmanageri vahelises kohtuvaidluses, mida menetleb tingsrätt (esimese astme kohus, Rootsi), palus Stim sellelt äriühingult autoriõiguse rikkumise eest tema kasuks välja mõista 369 450 Rootsi krooni (SEK) (umbes 34 500 eurot) koos intressidega. Stim väidab, et Fleetmanager, kes tegi kolmandatele isikutele ehk autorendiettevõtjatele kättesaadavaks raadioga varustatud sõiduautod, et need saaksid neid eraõiguslikele isikutele lühikeseks ajaks rendile anda, aitas kaasa autoriõiguse rikkumisele nende ettevõtjate poolt, kes tegid muusikateoseid üldsusele kättesaadavaks, ilma et neil oleks selleks luba olnud.
- 15 Esimese astme kohus leidis, et raadioga varustatud sõidukite rendileandmine on üldsusele edastamine autoriõiguse seaduse tähenduses ja autoritele tasu maksmine on põhjendatud. Ta leidis siiski ka, et Fleetmanager ei ole autoriõiguse rikkumisele kaasa aidanud, mistõttu ta jättis Stimi hagi rahuldamata. Apellatsioonikohus jättis selle otsuse muutmata. Stim esitas apellatsioonikohtu otsuse peale kaebuse Högsta domstolenile (Rootsi kõrgeim kohus).
- 16 SAMI ja NB vahelises kohtuvaidluses pöördus NB hagi Patent- och marknadsdomstolenisse (patendi- ja kaubanduskohus, Rootsi) ning palus sel kohtul tuvastada, et nimetatud äriühing ei ole kohustatud maksma SAMI-le fonogrammide kasutamise eest alates 1. jaanuarist 2015 kuni 31. detsembrini 2016 tasu seoses sellega, et füüsilistele isikutele ja äriklientidele rendile antud sõidukid olid varustatud raadio ja CD-mängijaga.
- 17 Nimetatud kohus leidis, et 1960. aasta autoriõiguse seadust tuleb tõlgendada kooskõlas direktiiviga 2001/29 ning Euroopa Kohtu praktika kohaselt vastab direktiivi 2006/115 artikli 8 lõikes 2 osutatud fonogrammi kasutamine „üldsusele edastamisele“ direktiivi 2001/29 artikli 3 lõike 1 tähenduses. Samuti märkis nimetatud kohus, et koos rendiautodega raadioid kättesaadavaks tehes muutis NB fonogrammide kuulamise nende sõidukite kasutajate jaoks võimalikuks ja seda tuleb seetõttu käsitada sellise „edastamisena“. Kohus asus seisukohale, et täidetud on ka muud kriteeriumid, mille puhul on tegu „üldsusele edastamisega“. Seetõttu otsustas ta, et NB peab SAMI-le hüvitist maksma, ja jättis NB esitatud hagi rahuldamata. See kohtuotsus tühistati apellatsioonimenetluses Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolenis (Svea apellatsioonikohus (patendi- ja kaubandusasjade apellatsioonikohus, Rootsi)). SAMI esitas selle otsuse peale kassatsioonkaebuse Högsta domstolenile (Rootsi kõrgeim kohus).
- 18 Neil asjaoludel otsustas Högsta domstolen (Rootsi kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas selliste sõidukite rendileandmine, mille standardvarustusse kuulub raadio, tähendab, et nende sõidukite rendileandja on kasutaja, kes edastab teoseid üldsusele direktiivi 2001/29 artikli 3 lõike 1 ja direktiivi 2006/115 artikli 8 lõike 2 tähenduses?
2. Mil määral, kui üldse, on olulised sõidukite rendileandmises seisneva tegevuse maht ja rendile andmise kestus?“

Menetluse suulise osa uuendamise taotlus

- 19 Pärast kohtujuristi ettepaneku esitamist taotlesid Stim ja SAMI Euroopa Kohtu kantseleile 6. veebruaril 2020 esitatud dokumendis menetluse suulise osa uuendamist.

- 20 Taotluse põhjendamiseks väitsid nad, et nähtuvalt kohtujuristi ettepaneku punktidest 39, 52 ja 53 võib olla, et teatud asjaolusid, mis sisuliselt puudutavad era- ja avaliku sfääri eristamist „üldsusele edastamise“ kindlakstegemisel, on mõistetud ebaõigesti. Seetõttu võib olla, et Euroopa Kohtule ei ole neid asjaolusid piisavalt selgitatud.
- 21 Selle kohta tuleb märkida, et ERTL artikli 252 teise lõigu kohaselt on kohtujuristi ülesanne avalikul kohtuistungil täiesti erapooletult ja sõltumatult teha põhjendatud ettepanekuid kohtuasjades, mis Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohaselt nõuavad tema osalemist. Kohtujuristi ettepanek ega selleni jõudmiseks läbitud arutluskäik ei ole Euroopa Kohtule siduvad (30. jaanuari 2020. aasta kohtuotsus Köln-Aktienfonds Deka, C-156/17, EU:C:2020:51, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 22 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast nähtub veel, et Euroopa Kohus võib kas omal algatusel, kohtujuristi ettepanekul või poolte taotlusel kodukorra artikli 83 kohaselt määrusega suulise menetluse uuendada, kui ta leiab, et tal ei ole piisavalt teavet või kui asja lahendamisel tuleks tugineda argumentidele, mille üle pooled ei ole vaieldud. Seevastu ei ole Euroopa Liidu Kohtu põhikirjas ega kodukorras pooltele ette nähtud võimalust esitada kohtujuristi ettepanekule vastuseks seisukohti (30. jaanuari 2020. aasta kohtuotsus Köln-Aktienfonds Deka, C-156/17, EU:C:2020:51, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 23 Käesoleval juhul on Stim ja SAMI taotlus menetluse suulise osa uuendamiseks esitatud selleks, et nad saaksid vastata kohtujuristi ettepanekus tehtud järeldustele.
- 24 Peale selle leiab Euroopa Kohus, olles kohtujuristi ära kuulanud, et antud juhul on tal olemas kogu vajalik teave eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele vastamiseks ning pooled on vaieldud kõigi asja lahendamiseks vajalike argumentide üle.
- 25 Seega ei ole menetluse suulist osa põhjust uuendada.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 26 Esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2001/29 artikli 3 lõiget 1 ja direktiivi 2006/115 artikli 8 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et raadioga varustatud sõiduautode rendileandmine kujutab endast „üldsusele edastamist“ nende sätete tähenduses.
- 27 See küsimus on esitatud kohtuvaidlustes, mis puudutavad esiteks seda, kas juhul, kui sõidukite rendileandmisega tegelev äriühing annab rendile raadioga varustatud sõiduki, on tegemist muusikateoste üldsusele ilma loata kättesaadavaks tegemisega direktiivi 2001/29 artikli 3 lõike 1 tähenduses, ja teiseks seda, kas esitajatele ja fonogrammitootjatele kuuluvaid autoriõigusega kaasnevaid õigusi haldav kollektiivse esindamise organisatsioon on õigustatud nõudma nendelt äriühingutelt õiglast tasu, juhul kui selliste sõidukite rendileandmine toob kaasa üldsusele edastamise direktiivi 2006/115 artikli 8 lõike 2 tähenduses.
- 28 Alustuseks olgu märgitud, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleb kahes ülalosutatud sättes kasutatud mõistet „üldsusele edastamine“ tõlgendada nii, et see on sama tähendusega, kuna liidu seadusandja ei ole väljendanud teistsugust tahet (vt selle kohta 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Phonographic Performance (Ireland), C-162/10, EU:C:2012:141, punktid 49 ja 50, ning 16. veebruari 2017. aasta kohtuotsus Verwertungsgesellschaft Rundfunk, C-641/15, EU:C:2017:131, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 29 Peale selle tuleb seda väljendit tõlgendada lähtuvalt rahvusvahelise õiguse aktides sisalduvatest samaväärsetest mõistetest ning sel viisil, et see mõiste jääks nimetatud lepingutega kooskõlla, võttes arvesse ka nende mõistete konteksti ja intellektuaalomandi valdkonnas asjakohaste lepingusätetega taotletavat eesmärki (vt selle kohta 4. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus Football Association Premier League jt, C-403/08 ja C-429/08, EU:C:2011:631, punkt 189, ning 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus SCF, C-135/10, EU:C:2012:140, punktid 51–56).
- 30 Väljakujunenud kohtupraktikas on leitud, et mõistesse „üldsusele edastamine“ on liidetud kaks kumulatiivset koostisosa, nimelt teose edastamise toiming ja selle teose edastamine üldsusele (16. märtsi 2017. aasta kohtuotsus AKM, C-138/16, EU:C:2017:218, punkt 22; 7. augusti 2018. aasta kohtuotsus Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Nederlands Uitgeversverbond ja Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 31 Selleks et hinnata, kas raadioga varustatud sõidukite rendileandmise puhul on tegemist üldsusele edastamise toiminguga direktiivide 2001/29 ja 2006/115 tähenduses, tuleb juhtumipõhiselt arvesse võtta paljusid täiendavaid kriteeriume, mis ei ole autonoomsed ja on üksteisest sõltuvad. Kuna need kriteeriumid võivad konkreetsetes olukordades esineda väga erineva intensiivsusega, tuleb neid kohaldada nii eraldi kui ka suhestatuna teistesse kriteeriumidesse (vt selle kohta 14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein, C-610/15, EU:C:2017:456, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 32 Nende kriteeriumide hulgas on Euroopa Kohus korduvalt rõhutanud kasutaja määravat rolli ja tema sekkumise tahtlikkust. Nimelt teeb kasutaja edastamistoiminguga, kui ta oma tegevuse tagajärgedest täielikult teadlikuna teeb kaitstud teose oma klientidele kättesaadavaks, ja seda iseäranis olukorras, kus sellise sekkumiseta ei oleks kliendil põhimõtteliselt võimalik edastatud teost jälgida või oleks jälgimine raskendatud (vt eelkõige 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus SCF, C-135/10, EU:C:2012:140, punkt 82 ja seal viidatud kohtupraktika; 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Phonographic Performance (Ireland), C-162/10, EU:C:2012:141, punkt 31, ning 14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein, C-610/15, EU:C:2017:456, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 33 Direktiivi 2001/29 põhjendusest 27, mis sisuliselt võtab üle ühisdeklaratsiooni autoriõiguse lepingu artikli 8 kohta, ilmneb aga, et „üksnes füüsiliste abivahendite pakkumist, mis võimaldavad edastada või edastavad, ei käsitleta käesoleva direktiivi kohaldamisel edastamisena“.
- 34 See kehtib ka rendiautosse sisseehitatud raadio kohta, mis võimaldab ilma rendileandmisega tegeleva äriühingu sekkumiseta vastu võtta maapealse ringhäälingu signaale, mis levivad sõiduki liikumispiirkonnas, nagu sisuliselt tõdes ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 32.
- 35 Selline teenus, nagu on kirjeldatud eelmises punktis, erineb edastamistoimingutest, mida teevad teenusepakkujad, kes kannavad oma klientuurile sihilikult üle kaitstud teoseid, levitades ringhäälingusignaali oma asutusse paigutatud raadioseadmete abil (31. mai 2016. aasta kohtuotsus Reha Training, C-117/15, EU:C:2016:379, punktid 47 ja 54 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Järelikult tuleb tõdeda, et autorenditeenust osutavad äriühingud ei teosta kaitstud teoste üldsusele „edastamise toimingut“, kui nad teevad raadioga varustatud sõidukid üldsusele kättesaadavaks.
- 37 Seda tõlgendust ei sea kahtluse alla argument, et sõidukite rendileandmisega tegelevate äriühingute vastutus peaks tulenema asjaolust, et nad annavad oma klientide kasutusse ruumi, mida Stim ja SAMI määratlevad „avalikuna“, st rendisõidukite salongi, kus on võimalik kaitstud teoseid kuulata tänu nendesse autodesse paigaldatud raadiotele. Sellise ruumi pakkumine ei ole – samuti nagu raadiote eneste pakkumine – nimelt edastamistoiming. Peale selle tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et ei ole oluline, kas edastamise koht on eraldatud või üldsusele avatud (vt selle kohta 7. detsembri 2006. aasta kohtuotsus SGAE, C-306/05, EU:C:2006:764, punkt 50).

- 38 Neil asjaoludel ei ole tarvis hinnata, kas sellist kättesaadavaks tegemist tuleb pidada „üldsusele“ edastamiseks.
- 39 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2001/29 artikli 3 lõiget 1 ja direktiivi 2006/115 artikli 8 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et raadioga varustatud sõiduautode rendile andmine ei kujuta endast „üldsusele edastamist“ nende sätete tähenduses.

Teine küsimus

- 40 Esimesele eelotsuse küsimusele antud vastust arvestades ei ole teisele küsimusele vaja vastata.

Kohtukulud

- 41 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas artikli 3 lõiget 1 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiivi 2006/115/EÜ rentimis- ja laenutamisõiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas artikli 8 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et raadioga varustatud sõiduautode rendile andmine ei kujuta endast „üldsusele edastamist“ nimetatud sätete tähenduses.

Allkirjad